

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

Előfizetési díjak:		A társulat minden rendű tagjai a lapot tagdíjajkért kapják.	A lap szellemi részét illető cikkeket a szer- kesztőségnek, az előfizetési pénzek a pénz- tári, — az esetleges reklamációk pedig a kiadóhivatálnak kiüldendőek.
Egészévre — — — — —	8 kor.	—	—
Félévre — — — — —	4 "	—	—
Negyedévre — — — — —	2 "	Kéziratokat nem adunk vissza.	—

Püspök Urunknak az ezidei státusgyűlést megnyitó beszéde.¹⁾

Dicsértessék az Úr Jézus Krisztus!

Mélyen tisztelt Státusgyűlés! Krisztusban szeretett papjaim és hiveim!

Megvallom, mindig megilletődéssel állok e nemes testület előtt, és ma is így vagyok, mert nem vagyok azon helyzetben, hogy jól átgondolt, megfontolt elnöki megnyitó beszéddel nyithatnám meg ezen diszes gyűlést. Mintha vétenék ezen diszes testület ellen, a mely egyházmegyémnek egyben színe-javát rejti magában. Egyedüli mentésem az, hogy ezen mulasztást nem hanyagság, hanem folytonos kötelességteljesítés okozta. (Éljen.)

Ha mégis elnöki megnyitót tartok, ezt azért teszem, mert a jelen esztendő a melyet Isten kegyelméből elértünk, oly nevezetes ránk nézve, hogy hálátlanságról és kegyeletlenségről kellene vádolnom magamat, ha elzárkoznám azon nagy és egyetemes mozgalom elől, mely az egész keresztény világnak hívó szíveit egyesíti, egyetlenegy magasztos, feuséges, hálaadó gondolatban a világ Megváltója, az Úr Jézus Krisztus iránt, ki ma ezerkilencszáz esztendeje leszállott a földre, hogy világosságot és melegséget terjeszzen mindenüvé mindazoknak szívébe, kik őt befogadni készek.

Nem zárkozhatom el hálátlanság vádjával azon nagy mozgalom elől, mely ezen magyar nemzetben is megindult, hogy megünnepeljük egyetemesen mindenütt és országosan is azon nagy eseményt, hogy a magyar is Krisztus követőjévé lett, hogy a magyar is a kereszténység áldásaiban részesült ezelőtt 900 esztendővel.

Mélyen tisztelt Státusgyűlés! Nagyon gyengének érzem magam arra, hogy mindazt kifejezzem, a mit szívem érez és gondol azon nagy jótétéményről, melyben az Isten gondviselése minket azáltal részesített,

¹⁾ Ez a püspök Úr hitelse beszéde.

hogy minket keresztényekké tett. — Nem tudom azt rövid szavakban egy megnyitó beszédnek keretében kellőleg kifejezni, de igyekeztem szívem érzelmeit elvinni a nemzeti zarándoklattal együtt püspöktársaimmal egyetemben oda, honnan a magyar nemzet a Krisztusi hit kegyelmét és jótétéményeit vette, Rómába. — Ott öntöttem ki szívem érzelmeit, háláját, ott esdekeltem, hogy azon nagy kegyelmet tanuljuk igazán megbecsülni, tanuljuk igazán megtartani, tanuljuk igazán értékesíteni, mint egy gazdag tőkét, melynek felhasználásától függ, sokaknak, nagyon sokaknak boldogsága, boldogulása. —

Részt vettem mint az Egyházmegyének képviselője, az országos ünnepélyeken is, melyeket a kereszténység és a keresztény magyar királyság behozatalának emlékére tartottak Esztergomban és Budapesten is. Hiszen ezen ünnepélyeknek is csak egy vezető gondolata volt: hálát adni azért, hogy Krisztuséi lettünk, hálát adni azért, hogy az Egyház tagjává lettünk. És mikor visszagondolok még a lefolyt esztendőre, lehetetlen Isten gondviselése iránti hálával el nem telnem, a katolikus autonómiai Kongresszus lefolyására gondolván vissza. Ezen autonómiai Kongresszus, habár eredményében még nem elégit ki minket, semmiféleképen, de lefolyásában oly méltóságos és olyan igazán keresztény katolikusokhoz méltó volt; azon egyházas érzés és gondolkodás, a szíveknek és lelkeknek a hitben való egysége oly szépen és felemelően nyilvánult abban, hogy lehetetlen ezen eseményről is hálával meg nem emlékezni és egyszersmind azokról is, kik részünkről abban tevékeny részt vettek. De midőn ezen örömdetes és lélekelő mozzanatokról megemlékezem, melyek a lefolyt utóbbi Státusgyűlés óta történtek és a lelkeket foglalkoztatták, — elborul az én lelkem, ha gondolok azokra a fájdalokra, melyeket az Isten gondviselése ránk mért. Az Anyaszent-

egyház Krisztus teste és bármely csekély részecskéje ezen testnek hiányzik, érzi a fájdalmat, érzi azt az egész test. A katolikus Egyházat Magyarországon súlyos veszteség érte két főpásztorának elhunytá által. Engedjék meg, hogy a kegyelet szavaival emlékezzem meg azon püspökről, ki tavaly ilyenkor közöttünk volt és velünk együtt ünnepelt és elvezette a körmenetet a boldogságos Szent Szűznek kegyelemképéhez. — Dr. Steiner Fülöp székesfehérvári püspök urról. Engedjék meg, hogy a hála és kegyelet szavaival emlékezzem meg azon főpapról, kinek szívét, az Egyházzal együtt érző szívét, évek óta az a gondolat bántotta és sebezte meg, hogy látta Magyarországot, a magyar társadalmat, a magyar közeletet Krisztustól eltávolítani; és engedjék meg, hogy az ő korai halálának okára rámutassak ebben a szívbeli fájdalomban. Ez vitte őt korai sirba. Tiszteletreméltó férfiú volt, a ki meggyőződés változhatatlanságával és erejével mindég az Egyház jogait védte.

A másik Hidassy Kornél szombathelyi püspök volt, ki esendes visszavonultságban működött, de működésének és atyai gondoskodásának hatása meglátszik az Egyházmegyén, melyet rövid kormányzása alatt teljesen új szellemmel, újra ébredt étellel örvendeztetett meg.

Ime! ezen két férfinért tán meg fogják engedni — mert hiszen testvérek vagyunk és valamennyien egy testet képezünk, — hogy szívbeli fájdalmamat nyilváníthassam. Tudom, hogy abban mindenikünk élénk részt vett. De a mi Egyházmegyénket és autonómiánkat is érte mélyeséges veszteség két buzgó tagjában. Az egyik ugyan a közügyek terén kevesett foglalkozott, de azért a lelki életnek terén annál többet fáradozott és egy egész hosszú élet során át új papi generációt nevelt; Steiniczter Ede kanonok volt ez, ki mint a papuevelde lelki atyja sok éven át áldásos működést fejtett ki s paptársainak úgy mint a híveknek önzetlen bizalmát élvezte.

A másik Gál Domokos volt. Nem ismeretlen e név a Státusban. Hiszen édes atyjának mennyit köszön a Státus, ép azon időben, midőn oly sok és nehéz küzdelmet állott ki; és ő az édes atyától átvett örökséget megőrizte, a Státus iránti érdeklődését, — mikor csak egészsége engedte — mindig tettel is bizonyította és példaképet nyújtott mindegyikünknek arra nézve, hogyan lehet valaki szorgalmas, hogyan lehet valaki önfeláldozó tisztviselő és hogyan lehet valaki igazán hű fia az Anyaszentegyháznak is egyszerre és egy személyben.

Engedjék meg, hogy ezen két tiszteletreméltó férfinak emlékét megörökítem és arra kérem, hogy

ennek nyoma legyen a jegyzőkönyvben is. (Helyes!)

És most mélyen tisztelt Státusgyűlés! engedjék meg azt az én lelkemnek megnyugtatóására, hogy főpásztori működésemre csak néhány szóval terjeszkedjem ki; nem vezet ebben semmiféle utógondolat, a mi szívemen van, azt szeretem mindig kimondani is. Nagyon fájlalom azt, hogy a lekipásztori köteleljesítés annyira igénybe veszi időmet, hogy tán nem úgy mint azt állásom követelné, mint azt a hozzám fűzött remények is magukkal hoznák, nem úgy szolgálhatom a közügyet, a mint azt szeretném, akár a törvényhozás terén úgy születésemmel mint állásomnál fogva, akár a közgazdaság terén, akár más téren, mely oly szorosan összefügg mégis a vallásos, erkölcsös étellel is. Szeretném ezt tenni, nagyon szeretném, de nem vagyok rá képes. Mélyen tisztelt Státusgyűlés! Én úgy érzem, hogy kötelelsem első sorban az, hogy a lelkek pásztora legyek, főpásztor legyek. Mert itt találom a jelenkor legsúlyosabb és legmélyebb sebet, mely gyógyításra szorul: nincs elegendő hitélet nálunk. Mert ha Krisztus élne bennünk, akkor nem lenne sehol visszavonás, nem lenne sehol gyűlölködés, sehol rágalmozás, hanem mindenütt békesség, szeretet, kölcsönös bizalom uralkodnék. Tehát ezt a Krisztusi szeretetet a lelkekbe átültetni, újból életre ébreszteni mindig és minden alkalommal, sürű és folytonos járáskelel és az Isten igéjének folytonos hirdetése által mindig tovább terjeszteni, ezt tekintem első és legfőbb feladatommak. (Éljen.)

Méltóztassanak elhinni, ha látnám hogy mulasztásom által akárkinek ezen egyházmegyében botránykövűl szolgálók, hogy nem teszek eleget állásom kötelelségének, szívesen minden percben lemondanék erről, csak arról ne mondjak le, hogy dolgozzam és munkálkodjam a lelkek üdveieért, Krisztus szellemének ébresztéseért úgy a papságban, mint a hívekben. (Éljen.)

Nagyon köszönöm, hogy szívesek voltak meghallgatni ezen kitérést is és azon kívánsággal, hogy az Ur Jézus Krisztus hite és szeretete mindnyájunkban folyton növekedjék és a mi működésünkön Isten áldása legyen, a jelen Státusgyűlést megnyitottnak nyilvánítom. (Éljen! Éljen!)

Státusgyűlés.

Az erdélyi római katolikus Státus ez évi közgyűléseit f. hó 25-én tartotta meg Kolozsvárt a róm. kath. főgimnázium dísztermében.

Gyűlés előtt a főtéri plebánia templomban ünnepi *Veni Sancte* volt, melyen *Majláth* gróf, püspök arunk pontifikált fényes segédlettel.

Tíz óraker nyitotta meg a gyűlést *Josika* Sámuel báró világi elnök s Sándor János főispán vezetése alatt küldött-seget menesztett az egyházi elnök, a püspök úr után.

Jelen voltak: Majláth Gusztáv Károly püspök úr és meghívott 207 tag közül 43 egyházi és 65 világi — összesen 108.

Egyháziak: Fábian Sándor, Ujfalusi József dr., Tamási Aron, Bíró Béla, Gidófalvy Gergely, Pál István, Karácson Márton, Jung Cseke Lajos, Murányi Kálmán, Bándi Vazul, Kovács Lajos, Fejér Manó, Oláh Antal, Szabó György, Papp János, Vass Albert dr., Csiki János, Bálint György, Avedik Lukács, Pál Antal, Prokucsek Samu, Bilinszky Lajos dr., Barácsi Albert, Ferenzy Károly, Péter József, Zomora Dániel, Számek György dr., Karácsonyi József, Kozar Ferencz; Körödy Péter dr., Veres Antal, Görög Joachim, László Polykarp, Jakab Lajos, Toldalagi Samu gróf. Butyka Sándor, Rancz János, Kovács Gyártás, Bárány Lukács, Hosszu Ferenc, Bálint Lajos, Szentpéteri János, Dései Péter.

Világiak: Jósika Samu báró, Tamási Sándor, Künle Tivadar dr., Betegh Imre, Betegh Miklós dr., Gidófalvi Géza, Ugron Gábor, Lázár István gróf, Béli Akos gr., Miksa Imre, Torma Miklós dr., Dorgó Albert, Török Bertalan, Soó Gáspár, Szamosi János dr., Sándor János, Szentkereszty Zsigmond br., Jósika Lajos br., Jósika Gábor br., Bethlen Miklós gróf, Bornemissa Tivadar, Apor György, Nemes János gr., Béli Tivadar, Hoilaki Arthur, Plaessintár David, Angyal József, Bánffy Zsigmond dr., Korbuly Bogdán, Urmánczy János, Szász Béla, Haller Károly, Rudnyánszky József br., Menyháth Gáspár, Apor István br., Boeskor Mihály, Bornemissa Károly br., Zakariás János dr., Köllő János, Puskás József, Mibáyi Béla, Eszterhazy Miguel gr., Deák Ignác, Bálintitt József br., Huszár Károly br., Jánosy Sándor, Mohay Sándor dr., Pál Gábor, Ince Ignác, Agoston Lajos, Pap Farkas, Pekry Sándor, Béli Kálmán gr., Fejér Antal dr., Rudnyánszky Béla br., Hollaki Imre, Györffy Gyula dr., Dániel Ferencz, Násztori János, Török Antal, Smay Gergely, Szvacesina Géza, Farkas Lajos dr., Lázár Jenő gr., Szabó József Haller Rezső dr., Boeskor Béla dr.

Püspök urunkat a terebe léptekor lelkes éljenzéssel üdvözölték; elnöki székét a lapunk élén közlött megnyitó beszéddel foglalta el.

A megnyitó beszédet követő harsogó éljenzések lecsillapulása után a jegyzőkönyv vezetésére Szamosi János dr. és Ujfalusi József dr. kérte fel az elnök. Jegyzőkönyvet Bíró Béla, Boeskor Mibály, Farkas Lajos dr. fogják hitelesíteni.

Világi elnök indítványára, mint minden évben, az idén is üdvözlő stürngönyt intéztek a pápa ő szentségéhez, melynek fogalmazására Szamosi János dr. kérték fel. A latin szöveg magyar fordítása a következő:

„*Rampolla biboros államtitkár úr ő Eminentiájának. Rómában.*”

Az erdélyi egyházmegye hívei, egyháziak mint világiak, a kiket összehívtam, hogy mint évenként szokás, az egyházpolitikai és tanügyi dolgokról gondoskodjanak és hogy ebben a valóban jubileumi évben, a melyben 900 éve telt be annak, hogy a magyarok az egyház kebelébe fogadtattak és első apostoli szent királyunk azzal a koronával, a melyet a pápától kaptak, megkoronáztatott, az isteni gondviselésnek hálát adjanak, továbbá, hogy a Szűz Istenanyának, Magyarország (Patronájának) Védasszonyának oltalmát jövőre is kikönyörödjék: miután a Szent Lelket segítségül hívták, ő Szentsége dicső trónjához járulnak, hogy egy szívvel és lélekkel fejezzék ki lángoló fiúi szeretetüket és alvatos tisztelőket az anyaszentegyház Legfőbb papja iránt, kérve, méltóztassék ő Szentsége nekik és törekvéseikhez apostoli áldását legkegyesebben megadni.

Majláth Gusztáv,
erdélyi püspök”

Majláth püspök urunk bejelenté, hogy Pap Samu dr képviselő kimentette távolmaradását. Gróf Kornis alelők pedig súlyos betegsége miatt nem jelenhetett meg.

A gyűlés tudomásul veszi.

A 15-ös bizottság teszi meg a Státusi jelentés minden egyes pontjára szóló észrevételeit. A bizottság jelen határozatait Kolozsvárt 1900. évi okt. hó 23. és 24-ik napján hozta. Jelen voltak: Az egyházi rendből, Gidófalvi Gergely prépost-plebános, Kavács Lajos főesperes plebános, Péter József esperes-plebános, Ferenzy Károly főesperes-plebános. A világiak részéről: Szabó József, Béli Kálmán gr., Betegh Imre, Pekry Sándor, Bánffy Zsigmond dr., Künle Tivadar dr. A bizottság elnökül Szabó Józsefet jegyző- és eladónl Künle Tivadar dr. választotta meg.

Mindjárt a gyűlés elején élénk vita indult meg a Státus ügykezelésére vonatkozó pontnál. A 15-ös bizottság általánosban tudomásvételre ajánlja az igazgatótanácsnak a status szervezetére vonatkozó szabályzat tervezetét.

Pekry Sándor, mint a bizottság egyik tagja, a tervezet pótolói kívánja.

Györffy Gyula dr. azonban tekintettel a most folyó kath. autonómikus kongresszusra, hol ugyancsak ilyen tervezet kidolgozásán fáradoznak, nem tartja szükségesnek parallel munka végzését.

Ugron szerint annyi ellensége van az erdélyi autonómiának, hogy nem szükségeslen a legpontosabban körülírni annak minden részzeit, nehogy félreértésekre adjon okot s autonómiánk kárára menjen. Ha ad a kongresszus általános határozata annyi jogot, mint a meennyit mai különös státusi berendezkedésünk, akkor elfogadjuk, ellenben pedig, nem. A mellett még szerinte, a kormány is ellene van az erdélyi autonómiának.

Rudnyánszky József nem tud az állam ilyen céljairól semmit.

Györffy szerint is állandó közjogi intézmény vagyunk, s így tehát nem lehet létezésünket tagadni.

Majláth püspök, egyházi elnök szavazásra bocsátja, s a többség a 15-ös bizottság indítványát tagadja el.

Ezután tértek rá a jóságigazgatói állás betöltésére.

A státus jelentése e tekintetben a következő: „

A mult évi státusgyűlés jegyzőkönyvének g) alpontja szerint megbízta az igazgatótanácsot, hogy megfelelő javadalmazás mellett keressen minélhamarabb a jóság igazgatói állásra alkalmas egyént, a ki szakképzett gyakorlati gazda létere a gazdasági adminisztrációban is otthonos, kössön azzal szabályszerű szerződést és terjessze be tudomásvétel végett a státusgyűlésnek.

Az igazgatótanács ebből kifolyólag március havi ülésében az alkalmazandó jóságigazgató személyére és javadalmára nézve jelölés, illetve javaslatlétet végett fölkerlte a püspök ur Ö Méltóságát, a világi elnök ur Ö Nagyméltóságát, gr. Béli Akos, Fábian Sándor és gr. Kornis Viktor igazgatótanácsosokat a bizottság a július 5-én tartott rendkívüli ülésén a jóságigazgatói állásra egyértelműleg br. Bornemissa Elemért jelölte, illetve hozta javaslatba, a ki meg is választott és a kivel szerződés kötöttet:

Ugron Gábor szólalt föl elsőnek. Határozottan ellene van minden protekciónak. Nem tartja helyesnek az igazgató tanács eljárását, mert a jóságigazgató „nem volt valamely nagyobb aradialomban alkalmazva”. Szerinte a 74 pályázó között volt alkalmas is, nem kellett pályázaton kívül keresni. Neki nem kell idevaló ember, mert annak nem lehet parancsolni.

Josika Sámuel báró fejté ki az elnökség álláspontját. Az ig. tanácsot tavaly azzal bizta meg a Státusgyűlés, hogy „keressen” alkalmas embert, ki a gazdaságban járatos. A pályázaton kívül, tehát még „kerestek” is, annyival is inkább, mert alkalmas tényleg nem volt köztük, tekintettel a rövid pályázati időre. S a gyűlés határozottan kimondta, hogy az állás „minél előbb” betöltendő. Lehet, hogy a választás nem mindenben tökéletes, de „errare humanum est”, a választást belybenhagyni kéri.

A többség indítványát elfogadja.

A **püspöki javak átvétele** cím alatt a Státus jelentése ezeket írja:

Mikor a boldogult Püspök ur ő Nagyméltóságának halála után a püspöki javakról fölveit leltár igazgatótanácsunkhoz beterjesztett, annak a tárgyalásakor az 1898. évi január 13-iki ülésen Püspök ur Ő Méltósága önként teljesen szabad elhatározásából az igazgatótanácsot egészen meglepve, de egyuttal nagyban is megörvendeztetve, élő szóval azt a kijelentést tette, hogy helyesli, hogy az autonómia a püspöki javadalom állaga és kezelése fölött állandó felügyeletet gyakoroljon. Ő Méltósága ezáltal a legzebb módon oldotta meg azt a nehéz kérdést, hogy az igazgatótanács az 1873. évi státusgyűlés által neki adott utasítás 16. §-ban foglalt kötelességet teljesítse.

Ő Méltóságának az átvételkor az előd hagyatékából az épületeken, a mező- és erdőgazdasági birtokokban megállapított bírányok helyrehozására 65567 frt 98 $\frac{1}{2}$ kr szolgálatott által. Ő Méltósága ezen összegnek a felhasználásáról 1015—1900. sz. alatt értesítvén az igazgatótanácsot, kívánta, hogy annak a felhasználása rendszeres és tüzetes felülvizsgálat által állapíttassék meg és igazoltassék.

Az igazgatótanács ezen felülvizsgálással gr. Kornis Viktor alelnököt és Novák Ferenc igazgatótanácsos bízta meg, a kik Ő Méltósága megbízottjával együttesen eljárásukról jegyzőkönyvet tettek föl. Ezen jegyzőkönyv szerint a püspöki palota jelenlegi állapotába hozatalára fordítottat 26089 frt 65 kr; a gazdasági, bér- és más haszonépületek kijavítására 57918 frt 60 kr; a szőlők helyrehozására és reconstruálására 18467 frt 28 kr; együtt 103475 frt 43 kr. Rendelkezésre állott 65567 frt 98 $\frac{1}{2}$ kr, és így a felhasznált többlet 37907 frt 44 $\frac{1}{2}$ kr, a melyet Ő Méltósága a sajátjából méltóztatott fedezni.

Ilyen jelentékeny összegnek a püspöki javak jókarba hozatalára való kiadása valóban nagy áldozathozatal, a mely elismerésre méltó, a mit szerencsés is volt az igazgatótanács a saját részéről Ő Méltósága előtt 1181. sz. alatt kelt átiratában tiszteletteljesen kifejezni.

A fentebbiek alapján van szerencsénk kérni a m. t. státusgyűlést, hogy méltóztatassék a püspöki javak átvétele körül az igazgatótanács eljárását tudomásul venni és méltóztatassék Püspök ur Ő Méltóságának köszönetet mondani, hogy az igazgatótanács ezen eljárását kezdeményezőleg lehetővé tenni s a püspöki javakba a sajátjából ily jelentékeny összeget befektetni méltóztatott.

A státusgyűlés püspök urunknak elvi jelentőségű kíváló magatartásáért és áldozatkészségeért jegyzőkönyvi köszönetet szavaz.

Örvendetes tudomásul veszi a gyűlés, hogy az erdélyi róm. kath. vallásalából *egyházi építkezésekre* 54747 kor. 65 fillért szavaztak meg és utaltak ki s továbbá hogy a kultuszminiszter Ő Nagyméltósága az *elégtelemű javadalmasított lelkészek illetményeinek javítására* a tárcája költségvetésébe fölveit összegből 25672 K., a körösbányai szentferencendi zárdának és templomának helyreállítására pedig még külön 7200 K. utalványozott, a mi annál örövedetesebb, hogy ez által az erdélyi lelkészek évi fizetése az évi 1400 koronát mindenütt eléri. Továbbá, hogy Gyimes-Felsőlokon Bodor (Andris) József és Bodor (Andria) Péter testvérek a saját költségükön 8583 frt 97 kr. (17167 korona 94 fillér) egy templomot építtettek.

A mult évből való *kegyes alapítványok* a következők: 1. Furka Ferenc csernakereszturi lakos hagyatékából a Teréz-árvaházban egy alapítványra 800 korona befizettétvén, ezen 800 koronát az árvaházi alapon mindaddig tőkésítjük, míg akkora alapítke kezeltek, hogy annak kamatja az alapító szándékának szellemét megközelítőleg egy Teréz-árvaházi növendék ellátására elegendő lesz.

2. Kovács Ferenc pápai prelátus, volt marosvásárhelyi apát-plebánus és igazgatótanácsos értékes régiség- és éremgyűjteményét, továbbá mintegy 1722 korona 80 fillér értékű könyvtárát a marosvásárhelyi r. k. gymnak hagyta. Ugyan

még 4000 korona alapítványt hagyott, hogy annak kamataiból családjából származó vagy azzal leveletti összeköttetésben levő róm. kath. vallásu tanuló fiuk neveltesenek.

3. Groisz Helén urnő Dr. Groisz Gusztáv volt igazgatótanácsos leánya néhai atyja könyvtárát a Szent-Józsefről nevezett kolozsvári finevel egyetemi hallgatói könyvtárának adományozta.

4. András János nagyváradi apát-kanonok a kantai r. k. gymnasiumnak főgymnasiummá való fejlesztésére 10.000 korona alapítványt tett.

5. Dávid Antal kézdívasárhelyi lakos, kereskedő, ne-jének emlékére 100 korona alapítványt tett, hogy annak kamataival a kantai r. k. gymnasium jó magaviseletti s a val-lástan tanulásában a legnagyobb szorgalmat tanusító tanulója az iskolai évzáró ünnepélyen megjutalmaztassék.

6. Pótsa József igazgatótanácsos ur Ő Nagyméltósága néhai édes atyja hatolyak Pótsa Pál emlékére a kantai r. k. gymnasiumnak főgymnasiummá való fejlesztésére 2000 ko-rona alapítványt tett.

7. Az 1897. évi október 7-én Erzsébetvárosban elhalt Fark Kristóf és hátramaradt neje szül. Medgyesi Mária között a medgyesi kir. közigyező előtt u. a. évi aug. 16-án létre jött kölcsönös és közös végakarattal II. pontja a c) alpontban kezelésünk alá „Fark Kristóf és neje Medgyesi Mária alapítványa” czimén 4000 frt mond négyezer osztrák értékű forintot rendeltek azon meghagyással, hogy a tőkét eszkonkitalanul tartsunk föl, azt gyümölcsözötőleg helyezzük el és kamatait fordítsuk két — bármilyikkel rokonsági viszonyban álló s jó erkölcsű, vagy ha rokon nem akadna, más két szegény sorsu, kifogástalan erkölcsű és jó előmenetelt középiskolát látogató ifju segélyezésére. Kikörök azonban, hogy ha rokonok bírányában idegenek nyerik el az ösztön-dijakat, azok egyikének magyar-, másikának örmeny nem-zetiségűnek és mindkettőnek római katolikus vallásúnak kell lennie s a magyar nemzetiségű csak a székelyudvarhelyi gymnasiumot látogathatja.

Ezen hagyomány bíróság is elismertett, az telekkönyvileg biztosított és az özvegy elhalalozása idejében fog kifizetett.

8. Pozsonyban elhalt Lukács Mózes esendőr ezredes könyvtárát és 2500 frtot (5000 koronát) hagyott a székelyudvarhelyi r. k. főgymnasiumnak ugy, hogy a hagyomány az elhalt ezredes nejeinek halála után lesz átadandó.

Van szerencsénk kérni a m. t. státusgyűlést, hogy méltóztatassék ezen legújabb kegyes alapítványokat tudomásul ven-ni, az életben levő alapítóknak a saját részéről is halás kö-szönetet mondani s az elhaltaknak neveit kegyelettel jegy-zőkönyvbe iktatni.

A státusgyűlés örvendetes tudomásul veszi. Egyuttal tudomásul veszi a gr. *Nemes Nándor, illetve gr. Nemes Nán-dorné és Salamon Andrásné* szül. *Simonyi Anna* kolozsvári lakos hagyományait, melyeknek birtokába azonban a státus még eddig nem jutott, mivel az illető hagyatékok tár-gyalás alatt vannak.

(Folyt. köv.)

A szentbenedeki várkastély.

(Történelmi egyveleg.)

Írta: *Kovács Gyúrfás.*

(Vége.)

Kerestem, mint régi templomoknál szokásban van, a fali tabernaculumot, mely egy -- a falba illesztett kőszekrény szokott lenni a templomi clonodionmok számára, utánozva ren-desen a templom stilusát, de ilyenre -- sőt helyére sem akadtam. Szóval a mi építészeti jelenség templomeredetre val-lana, nincs itt. Mi azonban nem zárja ki, hogy valaha annak

nem használták volna, helyet engedve eként a templom létezéséről keletkezett nem egész szilárd hiedelemnek.

De ezen épületrész és contiguitásának állítólagos templomi voltával nem foglalkozom többet. Csupán azt jegyeztem meg, hogy az egész épület nagyobb és kisebb helyiségei sok idők és egyéni ízlések bizzar átalakításai és nabár azt a véleményt is hallottam, hogy a szentbenedekes barátok lakóháza ott lettek volna, hol most az istállóhelyiségek vannak: de bátorkodom azon egyéni nézetemnek is kitejezést adni, hogy maga az emlegetett főépület is valóságos cellaszerű beosztás, nem mint a jelenlegi barátok zárdái — folyosókkal, hanem a régi idők szisztémája szerint apró cellák tömkelegével — kettős — egyházi és erődítési céloknak megfelelő tornyok között, magában foglalva a szerzeteseknél szokásos oratóriumot is, vagy kápolnát.

Nős ezen oratóriumot csakugyan feltaláljuk a kastély északi részén a felső traktusban.

Itt is állapodjunk meg. A kápolna helyisége, megfelelően az egyházi szekrényeknek, keletről húzódik nyugatra. A keleti részen bemélyedő fülkéken fekszik a kis oltár, szárnyas ajtóval borítva; mellette a szokásos sekrestye helyiség, két kis cellaszerű lakrészszel, melyek állítólag az egyháziaknak szolgáltak hajlékúl. Az oltár előtt nagy oratórium terül el, melynek déli falát a szentségeket ábrázoló terjedelmes festmény borítja. Az oltári kép a mikolai — másképp kolozsvári könyvnyező Mária kegyelemképnek másolata. Az oltárkövér Mártonfy György püspök adománya 1717-ből, különböző vértanúk ereklyéit tartalmazza. Még vannak más vallási relikviák s a somkerekai és szászuyiresi kápolnákból; de kitalalozó lenni nem akarván, maradok csak a kastély kápolnájánál.

E kápolnáról azt mondják, Kornis Zsigmond állította be nagy tisztelettel az Istenanya említett kegyképe iránt. Én már régebb közrebocsátottam e kegykép történetét¹⁾. De mert hiszem, hogy t. hallgatóim közül lehetnek, kik a történetet nem ismerik s különben is felolvasásom körébe vág — azért csak ugy dióhéjas történetét mégis előadom.

Festette e kegyképet egy Lukács nevű iklódi gr. kath. pap az 1681-ik évben, ki eladta Kupsa János nevű román nemesnek. Ez pedig a mikolai gr. kath. templomnak adományozza, hol 1699. évben február 15-én a Hohenzollern — buszárok csodás sirást láttak, mely kisebb-nagyobb megszakítással 27 napig történt. Versengés támadt, ki legyen a kép. Kornis Zsigmond is szerette volna birni; el is vitette Szentbenedekre; de félvén az elhozatal miatt keletkezett lázongástól, visszaviteti Nikolába, honnan Kolonits bíboros intézkedéséből a kolozsvári jezsuitákhoz a monostori templomba, innen pedig a kegyesrendiek mostani templomába került. Így vette fel aztán a mikolai kép a kolozsvári jelzést is.

Kérdzhetném, hogy ez hibető-e? Ezt nem teszem, mert egyházi ember lévén e felolvasó helyre se pro, se contra nem viszek vallási vita-témát. De azt mégis megjegyzem, hogy a csodás sirást nem kisebb tekintély, mint Erdélynek 1712—1731. gubernátora Kornis Zsigmond is látta. Ezt nem a bagyomány mondja, hanem maga a kormányzó, ki az általa

1720-évben építtetett tornyos főkapuzat külső homlokzatára e szavakat vésette:

Mira Dei Genitrix nostra stillavit in aula,

Filius ut sacris reconciliatur aquis.

Maternaque Deum, quid mirum, flexerit unda

Kornisia his lacrimis surgit in alta Domus.

Ezt Dier Lajos szatmármegyei pap következőkben adja magyarul:

Itt ezen udvarban csudateltjes Szűznek a képe

Sirt vala, hogy vigyének ujszületésre fiút.¹⁾

Könyveit anyjának lám meg is érté az igaz Isten

S általuk im nagygyá tön ez a kornisi ház.

Egy másik felirat is van ugyanott:

Livor ubi mordax in me et meas cornua saevit:

Haec summit vires firmior aula novas,

Vos inimica phalanx procul hinc este maligni:

Protigit hanc aulam meos, meoque Deus.

Magyarul:

Nagy az irigység, már tőri Kornis cimere szarvát

Am neki több erőt ad ez az újabb erőd.

Ellenem csapata, takarodj, ide jönni ne merj te!

Lásd Isten maga is védi lakát s övét.

Ebben a vallásos gubernator kegyelelte nyilvánval a Szűz iránt, másrészt ostorozza ellenségeit, kik őt Mária-kultusza miatt csufolták a szóban forgó kegykép nála léte alkalmával. Ilyen csufolója volt kormányzó elődje Bánffy György is, ki mikor főuri barátját meglátogatta, kérdezgette:*)

— Zsigmond, sir-e még a Szűz?

— Tegyenek arról bizonyosságot, kik szemekkel látták — telele Zsigmond.

Ismét mondá Bánffy: *hezze* Zsigmond sirnak a te pincédben a hordók, melyeket a vendégekre kiűresítettél. Szabad vagyok — volt a felelet — magam jószágommal; ha sirnak az én hordóim, én érzem azt, más nem érezheti.

Megint mondá Bánffy: Zsigmond, megszegyenit még téged e kép!

— Méltóságos Uram — viszonz Zsigmond — én pedig oly reményben vagyok, hogy az által gazdagit meg eugem Isten. Ugy is lett. Mert, mint a kegykép akkori egyik krónikása mondja — tapasztalhatóképen az Istenanya tiszteletére és annak vizuata való eszedése által sok testi és lelki jókkal áldott meg; és mikor ingyen sem remélte: nemes Erdélyországának cancellariusává aztán pedig Gubernatorává is választott. És ugyanezért az Istenzülő szent Szűzhez gyakran mondotta: „jövénék nekem minden jók azzal egyetemben és számlálhatlan tisztesség az ő kezei által“. Sap. 7. v. 21.

De ne legyünk ismét kitalalozók! A várkastélyban most is létező kápolnát Kornis Zsigmond rendezte be úgy, hogy most is szemlélhettem. De ezzel nincs még az mondva, hogy már Zsigmond előtt ne lett volna ott istentiszteleti helyiség. Hisz e kastély mondája emlegeti mellette a régi sekrestyét és egyháziak lakását; már pedig csak mind régiebbek, mint a mostani kápolna berendezése, következőleg, hol az auserorium meg van, itt meg kellett lenni a principálnak is.

S csakugyan, ha a kápolna melletti szobában levő egy lobogónyélnak kereset maradványát nézzük: ez romjaiban

1) Célzás arra, hogy Kornis Zsigmond gubernator a siró Mária könyörgésének köszönte, hogy fiútóda született és életben maradt.

2) „A kolozsvári könyvező Szűznek Historija.“ 1770-ik évből 16. és köv. lap.

1) „A mikolai másképp kolozsvári csodatevő szent szűz kegyképének történeti vázlata“ — művemben.

is a legszebb gothikus faragványt tárja elénk. Ezen izlésnek és emlékeinek, illetve alkotásainak ideje nem a múlt század. Megyénkben is, mint általán hazánkban a Németországból beözönlött teutonok hozták és honosították meg ez izlést.

De aztán feltekintve a kápolna oratoriumának deszká- és gerendás mennyezetére: ezen olyau festés tűnedezik elénk, milyen az ev. ref. vagy unitárius templomok deszkázott mennyezetén szokott mutatkozni. És ez azt bizonyítja, hogy valaha e kápolna protestáns jellegű is volt. Már pedig sem a kormányzó, sem a többi Kornis-utódok sem voltak protestánsok: következésképpen ezen kápolnának már előttük kellett léteznie s még pedig időben unitárius is.

És a külső jelekből levezetett ezen feltevésemet már valóságos történet gyanánt emlegeti Kádár József megyénk népnevelési és oktatásügyének történetét magában foglaló nagy művében, hol az 510. fejeletben ezt mondja. „Egykor a Benedekrend várszerű épületében a reformáció korában Kereszturi Kristóf unitárius főúr s deési kamaraispán, udvari papot tartott, ki tanítással is foglalkozott.“ Tehát e kápolnának már a reformáció idejében existálása igazolva van.

De ezeken kívül még a Kornisok közül is volt ezen időben egy unitárius; neveztek azt Koris Farkasnak, kinek működése 1576—1599 időre esik. Ez Szabó István szerint „sokat buzgálkodott az unitárius vallás érdekében, ki mint ilyen szombatosság gyanujába esvén Deesen pellengérré is volt állítva.“)

Még egyet! Fides penes relatorem. Én a csicsókereszturi kath. pap kollégámtól tudom e hagyományt. Egy alkalommal az unitárius predikátor Benedeken Urvasorát osztogatott. Nehány kenyérszilánk az Urvasorától fennmaradván, ezeket az ott settenkedő vadászkutyának dobta, mit látván az unitárius főúr felkiáltott: nolite sanctum dare canibus és visszatért ősei bítéhez. Tényleg a főurak közt nincs jelenleg egy protestáns sem.

A kápolnával végezve, menjünk egy mellékterembe. Régiségeket látunk itt — nem sokat, de érdekeseket. Ott van az elébb említett goth stíli fakesztmaradvány; ott van két hatalmas bőrkalaptok. Ezeket a kastély mondja azon időből eredeztetni, midőn Szentbenedek barátok laktak itt. Karimájuk szélesek — szélesebbek, minőket a brassóvidéki szász köznép szokott viselni; a fej nem végződik domborúan, hanem lapos köríves. A karimák átmérője nem enged a jó télméterből. Mint emléktárgy érdekes arról, hogy, hisz való a monda, — hogy itt benedekes szerzetesek lettek volna: adaléket képeznek azok régi ruházatának történetéhez. Van fából való ágyuk is, ez adalék a régi ágyuk milyenségéhez. Ott van egy egyházi öröklámpa diszédny, mely kivitelében a középkorra vall. Van egy kaloda, mely a kastély urának büntető hatalmát hirdeti; van egy vért is, mely a régi idők viharairól beszél s aztán van egy diszám is, melyben azon délcég paripák valának befogva, melyek Kornis Zsigmond gubernator tünepélyes beiktatásakor székelyére repíték.

De a kastélyból menjünk le az attól délnyugatra tekvő kis templomba. E szent hajlék szentkereszt felmagasztaltatása emlékére van felavatva. Renováltatta újabb időben Kornis Gábor, újabban pedig Kornis Viktor, mint kegyurak.

A kápolnát nevezetessé teszi építészeti stílusa, oltár fe-

születe és az ezzel kapcsolatos búcsújárások: Szentkesztre feltalálása (máj. 3.) és felmagasztaltatása (sept. 14.) ünnepén.

A templom goth izlést árul el. Mennyezetét az idők viharai lerombolták. Falai szép faragot kövekből állanak. Hasonlít a némai ev. ref. templomhoz, csak hogy annak nincs tornya. A feszület, mely a főoltárt díszíti, remekműve a képfaragó művészetnek. Festése is oly meghatóan tünteti elénk a golgotai út kínos utóhatásait és a rákövetkezett gyötrelmes haláltüneteit, hogy megilletődés nélkül rá nem nézhettünk. Szakértői nyilatkozat szerint 4—5 napos feloszlási jelenségek mutatkoznak rajta, mi ugyan ellenkezik a bibliai történettel. De itt nem erről, hanem arról van szó, hogy a képfaragó és faragó egy szenvedésteljes test halálának hübb képét nem adhatták. — És a kiszívott Jézusnak e faragott képe tette látogatott kegyhelyyé e kápolnát. Az erről szóló legendák egyike következő:

A régi idők viharai között e feszület a kápolnához közel fekvő nádas tóba került. Nem lehet tudni, vajjon a rombolástól megóvni akaró kegyelet rejtette-e oda, vagy épen az ádáz török hordák vad dübe dobta-e a tóba. Elég az, hogy a hagyomány szerint a múlt század elején egy öreg ember mint a tó szélén járkálna: birtelen közel a parthoz megpillantott egy szép liliumot. Lehajlik tebát, hogy azt kitépje. De a hogy kezei közeledtek feléje: a lilium miúnkább távozott a tó közepe felé. S midőn már kellő közre hatolt volna, ott megállott és többé meg nem mozdult. A víz tükrén mutatkozott ezen jelenséget esodás tüneménynek tartá. Kutatni kezd azért a víz mélyében. S ime azon helyen, hol a lilium megállott, feltalálta azon feszületet, melyről szó van. Feltalálta pedig sértetlenül az iszap és tóvizek minden szennye nélkül. Ezután felmagasztaltatott mostani helyére s azóta azon templom (ad exaltationem S. Crucis) a közel és távoli vidék katolikusainak előnyösön látogatott kegyhelyyé lett.)

Van e templomban egy kőszenteltvíz tartó is. Rajta e betűk vannak: G. S. K. C. Vagyis: Gubernator Sigismundus Kornis Comes. Tehát múlt századi emlék.

A templom alatt kriptá is volt, de biztonságai szempontból betöltöttek.

Mint jelzem goth izlésével nagy multat hirdet. Rendel-tetésé pedig az volt, hogy az Ali pasa dúlása előtt itt is oly szép számban élt magyarság istentiszteleti helye legyen — míg a kastély ura és családja vallási szükségleteiket a kastély kápolnájában elégítik ki. E házi kápolnát mint a deési sz. fer. r. zárda Domus Historiája bizonyítja, mostani alakjában Kornis Zsigmond a múlt század elején állítá, mikor nevezett szerzetből külön udvari káplánt is tartott és dotált is. A dotáció állott a szentbenedeki malom szombati vámjából; melyet a kormányzó testamentaliter hagyományozott volt. Ebhez még járult 5 veder pálinka, 20 veder bor, 4 köből buza, 2 köből kukorica, 2 drb. sajt, hizott disznó és fa. Ezekért istentiszteletet tartottak vasár- és ünnepnapokon.

Ime ezeket jegyzém össze a szentbenedeki várkastélyról és appendixeiről. Ki majd többet derítend fel, annak köszönettel adózom. Én reudi állásom és társulatunk egyik céljához képest vegyes történelmi dolgokkal foglalkoztam. Mily sikerrel: ezt t. hallgatóságom kritikája alá bocsátom. Magamnak csak annyit vindikálok, hogy felolvasásomnál ne annyira az eredményt, mint inkább jóakaratomat méltóztasának mérlegelni. Köszönöm szives türelmüket és figyelmüket!

1) Éme monda az itteni katolikuság közzáján forog.

3) Családi levéltár után közölte velem Kádár József.

Eszeveszettség Csikmegyében.

Mióta a néppárt átlépte Csik batárát, a hivatalos vármegye esze igazi tót-ágast áll. Becze Antal alispán a törvényhatósági közgyűlésen meginterpellálta magát a néppárt felől, hogy aztán ölnyre öltesse ki nyelvét a keresztény mozgalom ellen. Kár, hogy nem volt jelen senki a papok közül, ki ott helyben *stante pede* elvégezte volna rajta a vérbűdés elleni operációt.

Az interpelláló pedig ki lehetne más, mint Molnár Józsi, boldog emléktű gronista képviselő és kiténő vasuti élelmező, a ki újabb időkben mint valami bajadér kacérkodik a politikai utcaszegleteken. Az egykori hős Timur most csóváltgatásnak fogott; ott settenkedik szüntelen Mikó Bálint és Becze Antal körül, várva, — mikor ejtik már szájába a koncot a szeredai urak, egy hivatalos pénzén szerzett mándátum alakjában. Pedig sokkal eredményesebb volna mándátumért a szeredai képviselő — Egyedi Arthur ajtaján kopognia, mivel a nagyságos urak milliói vannak, míg a csiki liberalizmus eszmékben és pénzben egyaránt szegény, s így befolyása, nem hogy a népre, de önmagára sincs.

A megyeházán teljes a pánik.

De van ám Csikban újság is — a *Csiki Lapok*. Ezt a lapot a jó öreg Imets Jákó alapította volt annak idején, hogy legyen a közvélemény megnyilatkozásának egy független organuma. De alig került az öreg ur Febérvárra, a lap is addig került-forgott az elvált függetlenségi Boeskor Béla és a fennebb idézett Molnár Józsi kezén ide-oda, míg végre a telivér liberális Fejér Antalhoz jutott. Fejér Antal ezt a csecsemő zsurnált oly hangosan tudja siratni, hogy beillenék cirkszi babának. Csak tessék megfigyelni, több mint négy hónapja jajgat a *Csiki Lapok* a néppárti *konkolyhintők, népámtók* ellen s hol kérve, hol meg fenyegetőzve, arra szólítja fel az erdélyi püspököt, hogy *propter bonum pacis* szerelje le hivatalos szavával a csiki papság mindennemű politikai akcióját.

Jámbor újság! De fura egy gusztsza van! A papságot eltiltani végleg a politikai szerepléstől! . . .

Megjegyzendő, hogy ez a lap a *hivatalos vármegye* hivatalos szócsöve s így jajveszékelései vagy azt mutatják, hogy az adminisztráció a néppárt előnyomulása miatti félelmében teljesen eszeveszett, lévén képtelen törvényes és alkotmányos küzdelemre a néppárti eszmékkel szemben, — vagy azt, hogy a megyeházán teljes napfogyatkozás van négy hónap óta. Mert hát nyugodt, józan észszel még sem lehet csak kivánni, hogy olyan okos, bölcs és tapasztalatokban megőszült emberek, mint Buzás kanonok, Konez bácsi és a népszerű Bardocz István urak félre állva, az alsíki népi politikai vezérlétét erre éretlen s a korhíány miatt higgadtan gondolkodni alig tudó Bartalisok és Zakariás Lukácsokra bizzák. Az is furcsa lenne, ha képzett, munkás és szorgalmas néptanítóink helyett, eszes de furtangos Ince Ignácokra, vagy — *horribile dictu* — pálinkázó Boga Bálintokra hallgatna népünk. Nő így aztán szépen is kinéznénk!

Nem vagyunk ám Szerbiában, tisztelt vármegye, hogy Tajszi Rankok legyenek a parlament szállítói!

De a mi Alsíkon f. hó 21-én történt, ez már nemcsak szánalomra méltó, hanem mélyen felháborító. Mikor a néppárt országos képviselőit nem engedi rendőri asszisztencia

mellett szóhoz jutni a csöcselék, mikor még a gyűllekezési jogot is így lábbal tapossa a hivatalos apparatus, — ez már a mellett bizonyít, hogy az eszeveszett együgyűséggel még mindig párosulhat vagy foku rafinéria. Jól tudjuk, honnan fű a szél. Lész gondunk, hogy ne meujen feledésbe a játék törvénye, mely azt mondja: *tromfra — tromf*.

A csiki papságnak most már ezek után nem szabad megállnia a félúton. Összetartva s a keresztény érzelmi világgal kezét fogva folytatnia kell a megkezdett harcot mindaddig, míg mind a négy kerületből becsületes katolikus érvesti és gondolkodású képviselők kerülnek fel a parlamentbe, s míg nem látjuk vonaglani a lokál-liberalizmust.

Tudásunk szerint Majláth püspök sem szóval, sem pénzzel nem fojt be a csiki papság politikai mozgalmába. De nincs is erre szükség, mivel a politikai életben való részvétel minden honpolgárnak, tehát a papnak is oly alkotmányos joga és kötelessége, melyet a haza és vallás javára legjobb meggyőződése szerint kell használnia.

Tehát ne igen fenyegetőzzék a *Csiki Lapok* azzal, hogy „különbén baj lesz, nagy baj lesz, —“ mivel egy politikai és társadalmi harc esetén nem a papság lesz vesztés fél Csik megyében, hanem valaki más — az ő esatlósáival.

Végül pedig Bartalis és Zakariás Lukács uraknak azt ajánljuk, hogy kezdjenek már egyszer a magyar közjoggal is komolyan foglalkozni s addigis, míg mélyebben telehatolnak annak szellemébe, ne feledjék, hogy a csiki székely a sánfázott nadrágot rendkívül ügyesen tudja porolni.

X. Y.

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

Az alkoholizmus ellen.

(A székely nép papjainak figyelmébe.)

Az újabb időben egyre több feljajdulást hallunk azon pusztítások, rettenetes károk ellen, melyeket a pálinka okoz népünkben úgy anyagi, mint erkölcsi tekintetekben. A törvényhatóságok, városok és vármegyék sorra felkeresik a törvényhozás karát, hogy a törvényhozás, a kormány állítsanak gátat e rettenetes pusztítás elé. Nemrég egy felsővidéki gazdasági egyesület írta le a pálinkaivás rettenetes eredményeit tót népünk között, most pedig legújabbán az „Egészség“ című folyóiratban egy tanítónő mutat rá e pusztító kórra a székely nép, e tősgyökeres magyar nép között.

„Ez a nép — írja a közlemény — miudnt képes magától, gyermekeitől megtagadni, csak pálinka legyen; ez a fődolog! Husz nem vesz, java gabonáit, terményeit eladja s nehézkes kereskedelmük csekély forgalmának [j]vedelmét jórészt pálinkára fecsérli. Gyermekei télen át lábbeli és meleg ruha hiányában alig járhatnak iskolába, tankönyvekre, taneszközökre csak a legnagyobb buza-vona után, kellemetlenkedés árán lehet tőlük pénzt kicsikarni, de a legkisebb gyermek is pálinka szagot lehel, mert a mi a legvisszatszebb, az asszonyok, leányok versenyt isznak a férfiakkal s a gyermekeket is bőven részesítik a méregből, úgy hogy ezen a különben koldus vidéken az italmérő zsidók rövid időn meggazdagodnak.“

Illusztrálásképpén ide jegyzem, hogy az egyik italmérő állítása szerint ezen 2800—3000 lakosú helyen 50.000 liter pálinka fogy el csak az italmérésekből!! Tavasszal az ital-

mérők palack-sörét is elég sűrűn fogyasztják, de a pálinkát mindenek felett, mert ez oleosabb és kevesebbel elérik azt a célt, hogy nyomorult idegzetüket villanyozza, izgassa, rombolja. S mivel a gyermekeket is rászoktatja a pálinkaivásra, ez a körülmény a legaggasztóbb és legnagyobb figyelmet érdemlő jelenség.⁴

Szívet facsaró, elszomorító állapot bizony ez!

És nem segíthetünk ezen másképp, nem akaszthatjuk meg másképp ennek a rettenetes kórnak terjedését, mintha a nép vezetői, a papok és tanítók, felismerve kötelességüket a szociális munka élére állanak, katolikus köröket, keresztény mértékletességi egyleteket, keresztény szövetségeket alakítanak.

Gondoljak meg, hogy már nemesak a hitélet fejlesztéséről, az erkölcsök nemesítéséről, hanem egyenesen a magyar faj létéről van szó,

Erdély papjai, a székely nép vezetői, föl a legszentebb a legnemesebb munkára!

Vigyázo.

KÜLÖNFELÉK

— **A Szent Imre önképző-egyesület zászlószentelése.** A Szent Imre önképző-egyesület a védőszentjének névtünepét megelőző vasárnapon, november 4-én egyesületi zászlószenteléssel fogja ünnepeelni a kereszténység tizenkilenc s a magyar kereszténység kilencszázados évtordulóját. Eddig csak az egyesületi tagok lelkében élt Szent Imre hófehér zászlájának ideálja, most valóra váltják az ideált. A zászlóanyai tisztességre néhai Majláth György országbíró özvegyét, erdélyi püspök unokáit és edényjét kérte fel az elnökség, ki a következő levélben válaszolt Vörös Béla elnöknek:

„Tekintetes Elnök Ur!

Igaz örömmel vettem kedves levelüket, melyben a Szent Imre önképző kör zászlóanyának felkér. S ezen örömet csak fokozza az a tudat, hogy a felajánlott tisztséget elfogadva azon egyesületnek ünnepeiben osztozhatom, mely mindenkor méltónak mutatta magát ahhoz, kinek neve alatt sorakozott, mely édes hazánk egyetemi polgárait először gyűjtötte a katolikus elnök zászlaja köré, mely keletkezésétől fogva mindenkor igaz értelemben fogja fel a katolikus társulás magas eszméjét, mindenha buzgón törekedett nemes céljának megvalósítására: egybegyűjteni hazánk egyetemi polgárait, közös buzgósággal egymást megerősíteni a nemes eszmék iránt való lelkesedésben, hogy így majd kilépve az élet küzdőterére, a megpróbáltatások közt szentegyházunknak hű fiaii legyenek.

Bizton remélve, hogy az elveket, melyekért eddig küzdötték, ezután is védelmezni és azokat győzelemre vinni fogják, a felajánlott zászlóanyai tisztségért, melyet örömmel vállalom el, fogadják köszönetemet.

Bár fölötte sajnálom, a szép ünnepélyen, részint mert a nyilvános élettől már évek óta visszavonultam, részint mert előrehaladt korom sem engedi meg, hogy azon részt vegyek,

személyesen nem jelenhetek meg, de helyettesítesemről gondoskodom a zászlószenteléskor lélekben én is önökkel leszek.

Mosdós, 1900. október hó 13-án.

Kiváló tisztelettel *özv. Majláth Györgygné.*“

Ezenfeül Apponyi Albert gróf kitátságba helyezte, hogy az ünnepi díszbeszédet ő fogja mondani. Az impozánsnak ígérkező ünnepély iránt mind az ifjusági, mind a magasabb körökben igen nagy az érdeklődés.

— **A Szent-Imre önképző egyesület,** a katolikus egyetemi ifjuságnak eme egyre élénkülő egyesülete november 4-én nagyszabású ünnepre készül; valóra váltja a Szent Imre hófehér zászlájának ideálját, — s zászlószenteléssel ünnepli a magyar kereszténység kilencszázados évtordulóját. A zászlószentelést az egyetemi templomban Vaszary Kolozs hercegprimás gyengelkedése folytán Császka György kalocsai érsek fogja végezni. A zászlóanyai tisztséget Mailáth György néhai országbíró özvegye, az erdélyi püspök édes anyja vállalta el ki azonban előhaladt kora miatt a személyes jelenlétről lemondott s legidősebb fiának Mailáth György grófnak neje, Zichy Nándor gróf leánya fogja helyettesíteni. A zászlószentelést nyomban követő diszgyűlést a katolikus kör dísztermében Vörös Béla egyesületi elnök beszéde fogja megnyitni, utána a budapesti növendékpátság kitűnő énekkara előadja az „Égből szállott virág“ kezdetű régi magyar éneket Szt. Imréről. Az ünnepély fénypontja Apponyi Albert gróf beszéde lesz, mely elé mind az egyesület tagjai, mind a magasabb katolikus körök feszült érdeklődéssel néznek. Majd Antalffy Mihály jogszigorló fogja elszavalni ünnepi odáját, s aztán Glattfelder Gyula dr. a központi papnevelőintézet tanulmányi felügyelője, mint a Szent Imre Önképző Egyesület tiszteletbeli elnöke fogja a diszgyűlést beszédével bezárni. — Utána pedig fényes bankett lesz a vigadóban. Az impozánsnak ígérkező ünnepségre hivatalos az egész püspöki kar s a kath. közélet egyházi és világi összes notabilitásai a vidéki jogakadémia ifjusága, — kik valamennyien érthető érdeklődéssel készülnek részt venni a katolikus egyetemi polgárság fényes ünnepén.

P á l y á z a t

— *A kézdi-sárfalvi* róm. kath. kántortanítói állás tényleg megüresedvén, arra t. évi nov. 10-ig terjedő határidővel pályázatot nyitok Evi jövedelme: 1.) kepe címen: 56 kalongya ösz, 56 kal. tavaszgabona; 2.) 18 tere vegyes tüzifa; 3.) Stóla kézi stipendiummal együtt 15—20 frt; 4.) oszpora 15 frt, 5.) piumm legatum 20 frt, 6.) jó minőségű 14 vékás szántó, 7.) két darab jó és bőven termő szénahely. 8.) 245 frt államagéely. 9.) szolgálati év szerent 50 frt évtődös korpótlék. 10.) A kántori lak mellett egy veteményes kis kert és 400 □-öl területű pityókangar. 11.) Tisztességes jó lakás három padozott szobával, két kamrával és egy pincével. 12.) Gazdasági melléképületek; egy zsindelyfedelt istálló épület két tágas istállóval, szinnel, hízó és rideg sertéspajtával és tyúkóllal szakszerűen berendezve, továbbá egy szalma fedelt csűr, két odorról és polyvataró ketreccel ellátva. Pályázók szabályszerűen felszerelt folyamodványukat a kintzött határidőig alólírott isksz. elnökhöz beadni sziveskedjenek.

Kelt Sárfalván, up. Kézdi-Vásárhely, 1900. okt. 23.

Jankó Antal,
elkész. isksz. elnök.

Kiadja: Az erdélyi róm. kath. irodalmi Társulat. Felelős szerkesztő: **Zlamal Agost.**

Szerkesztőtársak: **Bálinth György, Eröss József, Péter János dr., Wagner Sándor.**

Nyomatott Papp Györgynél a püsp. lyc. könyvnyomdában Gyulaférvárt.